

NÄRPIÖ/PIRTTIKYLÄ, LANGBACK
KIVIKAUTISEN ASUINPAIKAN
KOEKAIVAUS 1976-77
Mirja Miettinen

PIRTTIKYLÄ/PÖRTOM, LANGBACK
koekaivaus 1976-77

Ky 605 07020

Kunta: NÄRPIÖ PIRTTIKYLÄ/PÖRTOM

tila: 5:23/yht?

maanomistaja: Verner Vidlund, /yht?

Peruskartta 1242 10 PÖRTOM

x = 6953 86, y = 531 08, z = 37-39 m ymp

koekaivauslöydöt: KM 20150:1-28

aikaisemmat löydöt: KM 14440,14555

aikaisemmat tutkimukset: Mikko Paloniemen kaivaus 1958/kert.
top.ark.
tark. 1975,1976.

KERTOMUKSEEN LIITTYVÄT:

negatiivit: 84241-84243, luettelo s.

diat: 6771-6775, luettelo s.

kartat: peruskarttaote 1:20 000
yleiskartta 1:1250

PAIKAN SIJAINTI JA TUTKIMUSHISTORIA

Langbacken on eteläisin kolmesta kapeasta, pitkänomaisesta mäestä, jotka Pirttikylän kirkonkylän eteläpuolisella viljelysaukealla muodostavat yhäkin osaksi metsän peittämän n 600 m pituisen, pohjois-etelä suuntaisen harjanteen. Langbackenilta Pirttikylän kirkon luokse on matkaa n 2,5 km . Närpiönjokeen pohjoispuolella on n. 1500 m.

Pääosa harjanteista on rikottu soranotolla ja rakentamisen vuoksi. Langbackenin mäen pohjoisosassa on Vidlundin talo. Sen eteläpuolella on kaivettu lammikko. Mäen eteläosassa ollut korkein kohta on lähes kokonaan ajettu soraksi. Sorakuopassa on (v 1976) TVH:n Pirttikylän tiemestaripiirin varastorakennus ja auruskaluston ja talvihiekoitusaineksen varastoja. Soraa kuopasta ei ole otettu aikoihin eikä otettavaa juuri ole jäljelläkään.

Paikalta alettiin ottaa enemmän soraa 1950-luvun lopulla, jolloin mäen laella olevien kiveysten tutkiminen tuli ajankohtaiseksi. Paikalla oli 1938 käynyt C.F.Meinander ja todennut mäellä useita matalia ja epäsäännöllisiä kiveyksiä, joita hän oli arvellut rantamuodostelmiksi. Paikallisen kotiseutuväen pyynnöstä muinaistieteellinen toimikunta lähetti Mikko Paloniemen 1958 tutkimaan kiveyksiä mäen laella. Asuinpaikkaa koskevat varhaisimmat havainnot sisältyvät itseasiassa hänen kertomukseensa. Hän totesi, että toisen kiveyksen alla maa oli n 25 cm syvyydelle asti kulttuurimaata ja että kaivauksessa tavatut löydöt olivat juuri tässä maakerroksessa. Hän oletti kiveykset/röykkiöt rakennetuiksi asuinpaikalle. Muita merkkejä asuinpaikasta ei tuolloin kuitenkaan todettu, esim. kuopan reunoilla, joten asuinpaikkaa ei tutkittu enemmälti.

V 1975 Pirttikylän inventoinnin alkuvaiheessa kävin paikalla. Silloin totesin muutamia kvartsi-iskoksia kapean maakielekkeen reunoilla, joka pistää kuoppaan tuovalta tieltä länteen, mäen korkeimman kohdan paikalla. Seuraavana vuonna (1976) tehtiin Pörtbäckenin kaivausten jälkeen pieni koe-kaivaus aivan Langbackenin em. kielekkeen kärjessä ja jatkuopitusta syksyllä 1977.

KAIVAUSHAVAINNOT

Kuopan reunat olivat varsin rikkonaiset; niille oli kasattu pintamaata, kiviä, kaikenlaista romua ja oksia. Eteläosassa kuopassa oli täyte- ja pintamaata. Kuopan itälaidalla tiessä kiinni oli em kieleke, joka olivajaat 50 m pitkä ja parikymmentä metriä leveimmältä kohdalta. Se oli ainoa mäen alkupe- räisestä rinteestä tallella oleva kohta. Lähinnä tietä oli alkuperäistä maan pintaa jäljellä. Kielekkeelle, joka nousee kohti länttä ja luodetta, vei ajotie. Se päättyi luoteisreunalla olevaan, laudoilla tuettuun pudotuspaikkaan, josta seulottavaa hiekkaa oli pudotettu seulaan .

V 1976 todettiin em. kielekkeen kärjessä seinämän profiilissa löytöjä. Paikkaa tarkastettaessa lapioin ja lastoin todettiin, että myöhemmin paikalle kertyneen 10-40 cm paksun maakerroksen alla oli alkuperäistä maanpintaa, jossa paikoin oli säilynyt osaksi maatuneita turpeita, mutta joka osaksi oli selvästi pintakerroksesta kuorittuakin. Alkuperäisen pinnan alla olleesta kerroksesta, joka oli tummaa, likaisenruskeaa, noen ja hiilensekaista maata, kerättiin muutaman neliön alalta reunasta kohtalaisen runsaasti asuinpaikkalöytöjä. Paikalla oli samoin pieni hajanainen kiveys, joka hiekanotossa oli ilmeisesti pääosaksi hajonnut. Kiviä oli jäljellä 1-2 kerroksessa, niiden lomassa hiukan hiiltä ja tummaa likamaata. Kivien vierellä oli keramiikkakeskittymä.

V 1976 reunaa tutkittiin kaikkiaan kahtena päivänä. Syksyllä 1977 jatkettiin asuinpaikan jäännösten kartoittamista. Kielekkeelle tuovan ajotien varteen, alkuperäisen mäenrinteen jäännökselle tehtiin kolme koekuoppaa. Yksittäisiä koekuoppia tehtiin myös sorakuopan länsireunoille paikkoihin, joissa ei ollut pintamaa- tai jätekasvoja. Länsipuolen kuopat olivat löydöttömiä ja maa niissä kovaa soraa ja kiviä, paikoin savea. Eteläosa aluetta oli lähes pellon tasalla ja täynnä romua, eikä sinne voitu tehdä koekuoppia. Kielekkeen itärinteeseen tehdyistä koekuopista tehtiin seuraavat havainnot:

kuoppa 3 /ylinnä rinteellä

turvekerros ilm.osaksi kuorittu pois, vahvuus ollut n 10 cm. Sen alla, osaksi seassa hienoa hiekkaa. kerrosten osittainen sekoittuminen tapahtunut ilm.pintamaan kuorimisen yhteydessä. Alinna kivistä, karkeaa hiekkaa, josta löytyivät kvartsi-iskokset KM 20150:25 ja hiekkakivipalat :26. Pinnan korkeus 38,34 m ymp.

kuoppa 2/keskimmäinen

turvekerros n 3-5 cm, osaksi rikki
Sen alla melko kivistä hiekkaa, josta löydöt KM 20150:27-28/kvartsi- ja hiekkakivi-iskoksia. Korkeus 37.80 m

kuoppa 3/ alin

Turvekerros n 3-5 cm sen alla samantapaista hiekkaa kuin edellisissä, n 30 cm syvyydellä hienompaa, hiesuntapaista, harmahtavaa maata. Löydötön, Korkeus 37,25 m

Koekuoppien 1-3 korkeudet vaaitsi syksyllä 1977 rakm.Martin Groop Pörtom hembygdsföreningin kanssa. Tarkka korkeus siirrettiin Langbackenille VT 8:n lähellä olevasta kiintopisteestä. Langbackenin kiintopiste on tien vieressä kivessä :36,91 m ymp.

ASUINPAIKAN LAAJUUS

Jäljellejääneistä rippeistä päätellen asuinpaikka näyttää olleen mäen laella, ainakin laen eteläpuolisen rinteeseen yläosassa. Alarajana, jonka alapuolelta löytöjä ei enää tavattu voi pitää on koekuoppa 1, eli 37,25 m ymp. Alimmat löydöt lienevät olleet issi jossain kuoppien 1 ja 2 välillä, eli 37,25 ja 37,80 m välillä, mahdollisesti n 37,50 m ymp. Mäen korkein kohta ja sen korkeus ei enää ollut määritettävissä. paloniemi arvioi sen aikanaan olleen toistakymmentä metriä ympäröivän tasangon yläpuolella. V 1976 tutkittu korkein jäljelläoleva kohta on 39,70 m ymp.

AJOITUS

Asuinpaikan otaksuttu, osaksi havaintoihin perustuva alaraja on lähellä 1975 vaaittua Raineåsenin asuinpaikan alarajaa (37,80 m). Myös paikkojen löytöaineisto on samankaltainen. Langbackenin keramiikka on karkeatekoista, kivimurskasekoitteista, koristeena viiva- ja kuoppavyöhykkeitä. Paloja on suoraseinäisestä ja -reinaisesta astiasta. Kysymys on Kiuksien kulttuurin keramiikasta. Paikan korkeus tukee keramiikan perusteella saatua ajoitusta.

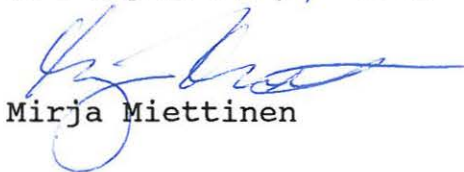
TIETOJA AIKAISEMISTA LÖYDÖISTÄ

Paloniemen kertomuksessa mainitaan paikkakuntalaisten kertoneen, että paikalta olisi löytynyt mäen eteläpäästä kokonainen saviastia vuosikymmeniä sitten.

V 1979 maaliskuussa sai Pörtom hembygdsförening Johannes Weegarin museovirastoon välittämän tiedon, että v 1918 oli edellämainittu saviastia löydetty tilustien vierestä, josta otettiin muuraushiekkaa. Löytäjä oli Matts Gästgivars (myöh Haglund), nykyisin Ruotsissa asuva. Astia oli löydettyessä ollut ehjä, mutta rikkoutunut ja paloja ei ollut enää tallessa.

1979 lopulla ilmoitti opettaja Hilding Bergström Pörtom hembygdsföreningin puheenjohtajalle Johannes Weegarille löydöistään langbackenilta v 1958. Bergströmin koti sijaitsee parisataa metriä löytöpaikalta. Löytäjä kertoi olleensa kansakoulun kahdeksannella luokalla ja oli ottanut osaa kaivaukseen Langbackenilla. Bergström oli ilmeisesti kaivauksen jälkeen löytänyt aivan tutkittujen kiveysten läheltä viitisenkymmentä saviastianpalaa ja ison kivitaltan, jotka hän oli antanut silloiselle hembygdsföreningin puheenjohtajalle ja arkeologisesti aktiiviselle opettaja Eino Ketolalle. Hänen sanotaan toimittaneen löydöt Kansallismuseoon.

Helsingissä 17/4 1991

Mirja Miettinen

Kertomus on koottu 1991 kenttämuistiinpanoista, kertomuskonseptista v:lta 1978 sekä "Forntid i Pörtom" kirjaa varten tehdystä käsikirjoituksesta ja kartasta.

NÄRPIÖ, Pirttikylä

Langback

asuinpaikanjäännöksen kaivaus 1976

NEGAT/kuv. Pekka Miettinen 1976

- 84241 hiekkakuopan kieleke, jonka kärjessä löytöjä, S:sta
- 84242 lähikuva kielekkeen kaivauksesta
- 84243 kielekkeen kärjessä oli päälle ajettua ja kasattua maata, jonka alla olivat seinämästä esille tulleet vähät löydöt. SE:sta

DIAT 6771-6775/Kuv. Pekka ja Mirja Miettinen 1976

- 6771 Langback Karkásbackenilta, W:sta
- 6772 asuinpaikan jäännöksiä kielekkeellä, W:sta
- 6773 Kielekkeen SW reunaa, josta löytöjä saatiin, SW:sta
- 6774 Kielekkeen reunaan paljastettuna päällä olleista maakerroksista, alkuperäinen maanpinta näkyvissä, SW:sta
- 6775 Kuopan eteläreunaa, itään päin
- 1573 v 1975 tarkastuskäynnillä otettu yleiskuva/ MM

PK 1242 10 PÖRTÖN

→ LANGBACK
SKLM:o

PÖRTOM Langbacken 1977
 (delvis enligt grundkartan 1:10 000)
 Mirja Miettinen

■ fyndstället 1976

x provgropar 1-3

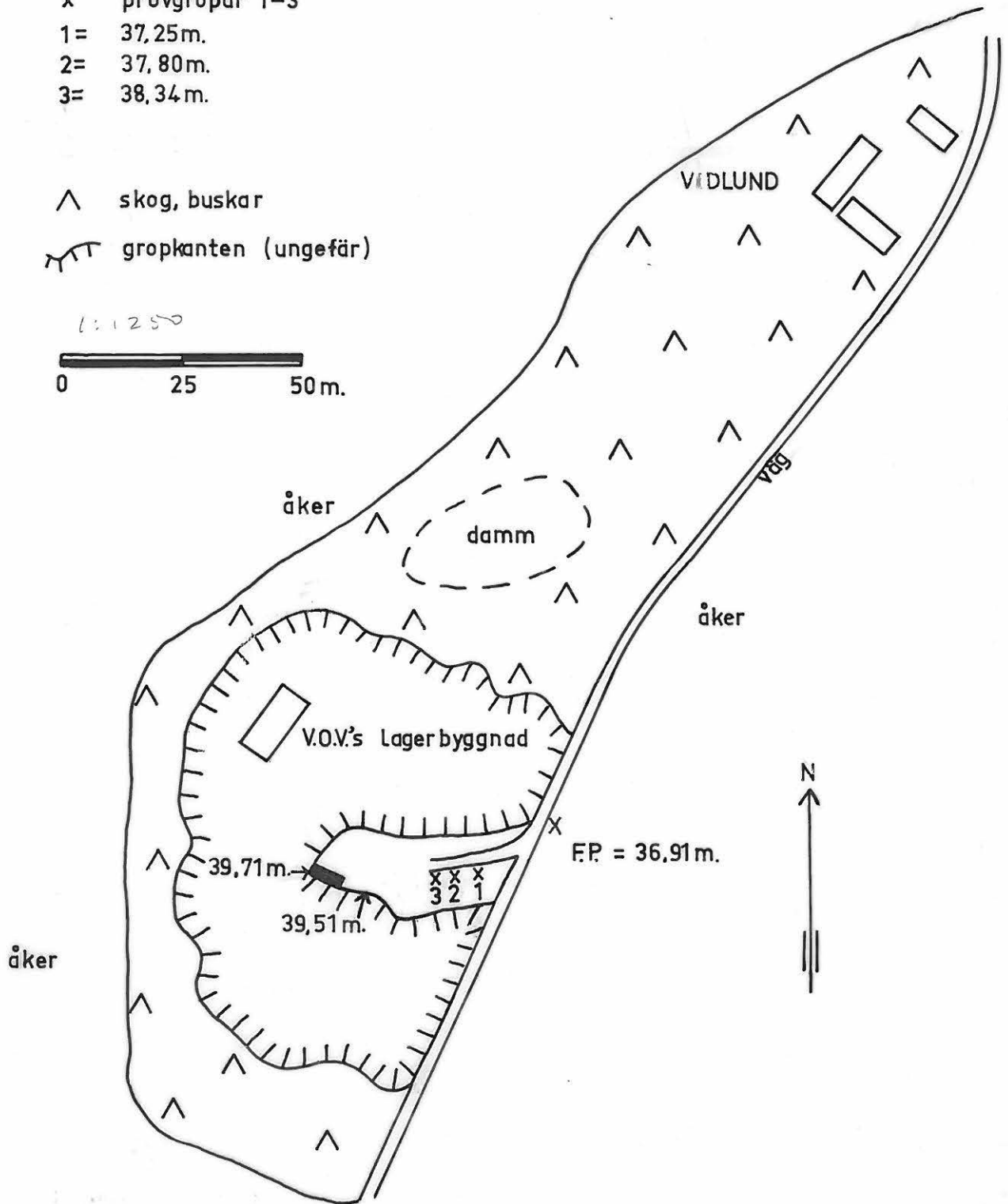
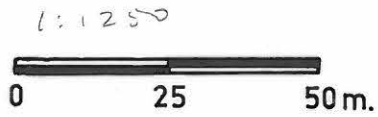
1= 37,25m.

2= 37,80m.

3= 38,34m.

^ skog, buskar

~ gropkanten (ungefär)

84241

210
NÄRDÖ, PIRTIKYLA

LANGBACK

Hiekkakuspan kieleke,
jonka kärjessä löytyi
S:stä.

84242

Lähikuva kielekkeen
kairauksesta.

84243

kielekkeen kärjessä
oli päälle ajettua ja
kavottua maata, jon-
ka alla olivat seinä-
mästä esille tulleet
rahat löydöt. SE:sta

Kot 1976